

news letter

Pivo a evropská politika

Hynek Fajmon

poslanec Evropského parlamentu za ODS

Hynek Fajmon:
Pivo a evropská politika

Jan Eichler:
Padesát let
od suezské krize

Jiří Brodský:
Odešel Lord Harris

Václav Klaus:
Nemám strach
z budoucnosti

Evropský socialistický komisař pro daně László Kovács z vinařského Maďarska nedávno představil návrh Evropské komise na zvýšení minimálních spotřebních daní u alkoholu. Návrh se týká všech druhů alkoholu, tj. piva, vína, čistého alkoholu i alkoholických meziproductů. Protože o návrhu má do konce listopadu rozhodnout rada ministrů, měli bychom mu věnovat pozornost.

U socialistického politika nepřekvapuje, že navrhuje zvýšení těchto daní a u politika z vinařského státu rovněž nepřekvapí, že tak činí selektivně pouze u těch druhů alkoholu, které nepocházejí z vinné révy. Nás v České republice by nás měl tento návrh zajímat o to více, protože hlavní zvýšení spotřební daně se má týkat piva, tj. komodity, která je naším národním klenotem.

Spotřební daň

Zvýšení spotřebních daní by se mělo odehrát v roce 2008 s možností odkladu pro ty státy, které by měly problémy, do roku 2010. Zvýšení spotřební daně u piva by mělo mít v našem případě za následek zvýšení ceny půllitru piva o cca 30 haléřů.

Návrh je zdůvodněn velmi kuriózně snahou valorizovat reálnou hodnotu spotřební daně podle vývoje inflace v EU za období 1993–2005. Komisař argumentuje tím, že před vznikem Společného

trhu v roce 1993 se tehdejší „dvanáctka“ dohodla, že předpokladem jeho dobrého fungování je sblížení výše sazeb spotřebních daní. Od té doby však, dle komisaře, inflace výši sazeb znehodnotila

Záměr Evropské komise je nutné důrazně odmítnout.

Představa, že v celé Evropské unii musí fungovat jednotné spotřební daně a navíc se musí stále zvyšovat (valorizovat), je zcela nesmyslná.

o 31% a ty je nyní údajně nutné přidat, aby Společný trh dále dobře fungoval.

Již v roce 1992, kdy nyní novelizovaná legislativa vznikala, byla stanovena minimální spotřební daň na víno ve výši 0 %, zatímco na pivo

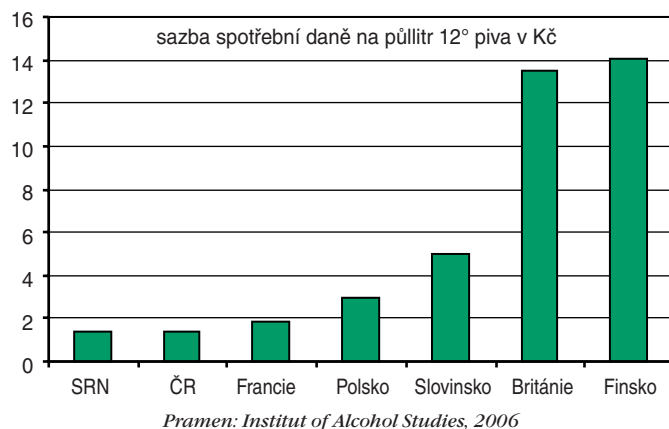
a další druhy alkoholu byla stanovena poměrně vysoko. Nyní se navrhuje v podstatě totéž. Víno má zůstat s nulovou sazbou a ostatní druhy alkoholu se mají zdražit.

Záměr Evropské komise je nutné důrazně odmítnout. Představa, že v celé Evropské unii musí fungovat jednotné spotřební daně a navíc se musí stále zvyšovat (valorizovat), je zcela nesmyslná. Prostě nemusí a má to svou logiku.

V Evropské unii jsou státy, které mají vhodné podnebí pro pěstování vinné révy a tak ji prostě pěstují a konzumují. Jiné státy mají naopak vhodné podmínky pro výrobu piva a tak dělají pivo. Udělat stejné daňové sazby na alkohol pro celou Evropskou unii je proto nevýhodné. Je to skoro, jako kdyby

LISTOPADOVÝ GRAF CEPU

Spotřební daň u piva v EU

cep

CENTRUM

PRO EKONOMIKU A POLITIKU

Politických vězňů 10
110 00 Praha 1
Tel./fax: 222 192 406
e-mail: cep@cepin.cz
www.cepin.cz

CEP - Newsletter

Centra pro ekonomiku a politiku
Registrace MK ČR E 11024

někdo nutil lidi, aby všichni nosili boty stejné velikosti, přestože některým by byly malé a jiným zase velké.

Hrozící valorizace

Je naprosto správné, aby si jednotlivé státy spotřební daň z piva, vína a jiných alkoholických nápojů stanovovaly zcela dle své vlastní úvahy. Pro fungování Společného trhu EU z toho žádný problém nevznikne. Vidíme to ostatně již v případě vína, kde je sazba nulová a trhu to nijak nevadí. Každý stát se prostě v EU bude specializovat na to, pro co má vhodné podmínky, a zároveň si stanoví takovou míru zdanění, kterou si tamní voliči ve volbách zvolí.

Již dva roky si se skřípěným zubů zvykáme na to, že v Evropské unii jsou si někteří rovní a někteří rovnější jako v Orwellově Farmě zvířat.

Česká republika je již nyní pověstná svým skvělým a levným pivem. Mnoho cizinců právě z tohoto důvodu naši zemi navštěvuje. Pokud nám EU pivo zdraží, tak se tato naše konkurenční výhoda zmenší se všemi z toho vyplývajícími negativními důsledky. Chápu, že některým státům s vysokou spotřební daní na pivo se situace v ČR nemusí líbit. Mohou tedy snížit své vlastní vysoké sazby a nenutit nás, abychom zvyšovaly ty své.

Zajímavá je časová souvislost plánu na zdražení piva a dalšího alkoholu s probíhajícími jednáními o tzv. reformě evropského trhu s vínem. Konkurence z Ameriky, Afriky a Austrálie snižuje tržní podíl evropských vín na světovém trhu a dokonce i na trhu EU. Nepomáhají ani masivní dotace vinařům z evropského rozpočtu. Komise navrhuje, že zaplatí vinařům kompenzaci za to, když desítky tisíc hektarů vinic vyklučí. O tom ale vinaři nechtějí ani slyšet.

Nyní se našla cesta, jak si pomoci zvýšením daně na konkurenční alkoholické nápoje mohou vinaři zvýšit tržní po-

Tabulka: návrh Evropské komise na zvýšení sazeb spotřebních daní u alkoholu

Produkt	sazba vyjádřená v	současná min. sazba	návrh EK
Víno	hl	0 euro	0 euro
Pivo	hl dle stupně Plato	0,748 euro	0,98 euro
	nebo hl dle stupně alkoholu	nebo 1,87 euro	nebo 2,45 euro
Alkohol	hl čistého alkoholu	550 euro	720 euro

Tabulka: dle návrhu Evropské komise COM(2006)486 final

díl alespoň na trhu Evropské unie. Zkrátka budou piváře prostřednictvím zvýšení daně „přeučovat“ na víno. Možná se to zdá být směšné, ale je to přesně tak. Ostatně v návrhu komisaře Kováce se přímo uvádí, že dvanáct států EU si žádnou minimální spotřební daň na víno nepřeje a proto to Komise ani nenavrhuje. U piva se takový jednoznačný odpor neočekává a tak se prostě „musí valorizovat, aby dobře fungoval Jednotný trh“.

Právo veta

Již dva roky si se skřípěným zubů zvykáme na to, že v Evropské unii jsou si někteří rovní a někteří rovnější jako v Orwellově Farmě zvířat. Například, že čeští zemědělci dostávají nižší dotace než zemědělci ve starých státech EU a že se naši lidé nemohou

Nebojme se použít v této záležitosti naše právo veta.

ucházet v mnoha starých státech EU o práci, zatímco jejich občané se u nás v tomto ohledu s podobnými překážkami nesetkají.

Na rozdílné zacházení s pivem a vínem si ale zvykat nemusíme. Máme naštěstí stále ještě k dispozici právo veta. Respektive toto právo má za nás v rukách česká vláda. Bez českého souhlasu návrh na zvýšení spotřební daně na pivo nemůže projít. Nenechme se ale zmást, protože každá vláda – dokonce i pravicová – má tendenci nafukovat své vlastní příjmy. A spotřební daně jsou příjmem národní vlády.

Národní vláda tedy může být v pokušení říci, že „pivo zdražuje EU“ a přivlastnit si pro své politické cíle zvýšený výběr daně, jako to již udělala

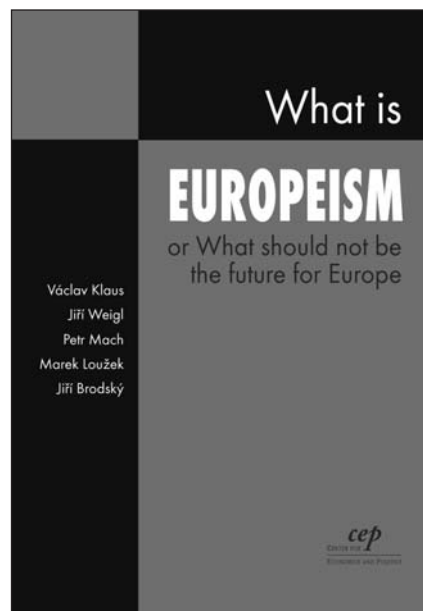
vláda ČSSD v roce 2004 se zvýšením daně z přidané hodnoty na stavební práce nesouvisející s bydlením. Takový postoj může teoreticky zaujmout česká vláda i k otázce spotřební daně na pivo. A tomu je nutné zabránit.

Návrh Komise přijmout nemusíme a nemusíme přijmout ani navrhované „přechodné období“ pro ty státy, které by „mohly mít se zavedením problémy“. Prostě návrh odmítneme jako celek. Náš současný ministr zahraničních věcí má na věc rozumný názor a snaží se vyjednat blokační „pivní alianci“.

Již o této věci jednal se svými partnery v Německu a v Irsku. I kdyby ale tato jednání nedopadla z různých důvodů dobře, můžeme návrh zablokovat i sami.

Nebojme se použít v této záležitosti naše právo veta. Pomůžeme tak zachovat v celé EU ekonomicky funkční daňovou konkurenci v oblasti spotřebních daní a pomůžeme zároveň sami sobě a celému českému pivovarnictví, chmelařství, pěstitelům sladovnického ječmene, provozovatelům restaurací a hospod, cestovnímu ruchu a konec konců i nám spotřebitelům. ■

NOVINKA

Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí sborník anglických textů „**What Is Europeism**“ s podtitulem „**What Should Not Be The Future For Europe**“. Do publikace přispěli **Václav Klaus, Jiří Weigl, Petr Mach, Marek Loužek** a **Jiří Brodský** (editor sborníku). Publikace by neměla chybět v knihovně žádného zájemce o dějiny a současnost evropské integrace.

Cena: 50 Kč, 70 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cepin.cz**

Padesát let od suezské krize

Jan Eichler

autor působí v Ústavu mezinárodních vztahů

Suezská krize, od jejíž eskalace uplynulo přesně půl století, byla zcela ojedinělá a zcela neopakovatelná především z hlediska mezinárodních souvislostí. Odehrála se na konci prvního, a to velmi dramatického desetiletí studené války. V době jejího propuknutí se USA nadále těšily výhodě nezranitelnosti vlastního území, protože SSSR ještě neměl k dispozici mezikontinentální strategické bombardéry ani mezikontinentální balistické rakety ICBM. Evropští spojenci USA však již takovou výsadu neměli - v té době už mohli být zasaženi sovětskými letouny vyzbrojenými jadernými bombami.

Suezská krize přišla tři roky po skončení korejské války (1950–1953), jež byla nejničivějším ozbrojeným konfliktem celé studené války (2,5 milionu mrtvých a raněných), a v jejíž jedné fázi dokonce generál Mc Arthur, zaskočen zdrcující čínskou protiofenzívou, naléhal na tehdejšího amerického prezidenta Trumana, aby mu povolil nasazení jaderných zbraní. Korejská válka měla zásadní dopad na mezinárodní bezpečnostní vztahy v následujících letech, zejména pak na první „postkorejskou krizi“, která vypukla právě v Egyptě.

V Koreji vyvolaný strach z oboustranně zničujícího jaderného konfliktu přiměl obě strany k větší zdrženlivosti ve strategickém uvažování. Předurčil zejména to, že střety budou nepřímé, budou se odehrávat na vzdálených a neobyčejně rozmanitých válčističích - v Asii, v Africe a v Latinské Americe. Naproti tomu Evropa a Severní Amerika se přeměnily ve dvě velmi citlivá území, kde obě supervelmoci budou postupovat velmi uvážlivě a opatrně.

Vznik Varšavské smlouvy

Ještě v době korejské války Rada NATO v únoru 1952 v Lisabonu znovu jednala

o sovětské konvenční převaze a vyhodnotila ji jako vážnou bezpečnostní hrozbu, kterou je třeba vyřešit vybudováním 96 divízií schopných čelit hrozbě početné sovětské armády. V návaznosti na toto rozhodnutí se americké pojetí jaderného odstrašování v této etapě orientovalo na strategii hromadných úderů.

Pokud by mezi USA a SSSR bývalo došlo k vojenské konfrontaci, byla by to válka s ničivou silou, která neměla obdoby, s obrovskými škodami a nevídanými ztrátami na obou stranách.

SSSR jako původce postulované hrozby měl být od agresivních záměrů odstrašován tím, že v případě konvenčního útoku proti evropským spojencům by proti němu USA nasadily své strategické jaderné zbraně plnicí funkcí meče, zatímco konvenční ozbrojené síly evropských států NATO měly plnit úlohu štítu. Síly štítu by v rámci tzv. periferní strategie dočasně ustoupily třeba až k Rýnu a po úderu mečem by přešly do protiofenzivy.

Po skončení korejské války, hodnocené jako „válka dvou ideologií, souboje plného lstí a omylů“, vláda USA dospěla k závěru, že sovětské hrozbě je nutné čelit dvěma způsoby, a to navyšováním počtu jaderných zbraní USA a posílením spojeneckých velitelství struktur v Evropě. Důležitým důsledkem korejské války se stal zrod koncepcí omezené války - omezené především v tom smyslu, že se přestalo uvažovat o masovém nasazení všech dostupných prostředků jaderného napadení. Cílem již nebylo porazit protivníka, ale ovlivnit jeho rozhodování.

Pouhý rok před suezskou krizí se NATO rozšířilo o Spolkovou republiku Německo (SRN). SSSR to vyhodnotil jako odstartování pro-

cesu remilitarizace NSR a jako další posílení vojenské hrozby ze strany Západu. Toto bezpečnostní dilemma vyřešil vytvořením Varšavské smlouvy (14. května 1955) jako bezpečnostního společenství SSSR, Albánie (ta v roce 1963 spolupráci přerušila), Bulharska, Československa, Maďarska, NDR, Polska a Rumunska. Někteří odborníci toto datum považují za „formální zahájení studené války“.

Operace Mušketýr

V roce 1956 tedy dva hlavní aktéři poválečného uspořádání - USA a SSSR - za sebou měli jednu vážnou a nepřímou vojenskou konfrontaci, v níž si vyzkoušeli své zbraně i formy vedení bojové činnosti. A do dvou let po ní navíc stihli dokončit rozdělení světa do dvou proti sobě stojících silných vojenských bloků. Jeden z nich měl převahu v jaderných zbraních a jejich vysoké ničivé síle, druhý spoléhal především na velké množství jednotek pozemního vojska a konvenčního letectva. Pokud by mezi USA a SSSR bývalo došlo k vojenské konfrontaci, byla by to válka s ničivou silou, která neměla obdoby, s obrovskými škodami a nevídanými ztrátami na obou stranách.

Začátkem suezské krize se stalo vyhlášení tehdejšího ministra zahraničí USA Johna Fostera Dullese, že USA ruší slib pomoci Egyptu při výstavbě přehrady v Asuánu. Egyptský prezident Násir ve svém projevu dne 26. července 1956 odpověděl oznámením, že jeho vláda znárodní Suezský průplav, aby tak získala peníze pro dokončení vodního díla v Asuánu. Britský premiér Eden označil Násirův krok za krádež a spolu se svým francouzským partnerem začal připravovat vojenské řešení.

Britský premiér Eden a francouzský premiér Guy Mollet však zvolili tak nevhodný postup, že vyvolali nesouhlas tehdejší americké administrativy. Prezident Ei-

senhower a ministr zahraničí Dulles se obávali, že vojenská intervence proti Egyptu by mohla natolik rozbourit arabský nacionalismus, že by to na dlouhá léta poškodilo vliv Západu. Velká Británie a Francie za této situace učinily něco, co se v rámci NATO předtím nikdy nestalo - postupovaly na vlastní pěst, přes nesouhlas USA zaměřujících se pouze na ekonomický nátlak. A to mělo osudový význam.

Již na počátku srpna Britové spolu s Francouzi připravili operaci „Mušketýr“, která měla skončit sesazením Násira a vrácením Egypta před rok 1952, aby bylo možno obnovit kontrolu akcionářů nad Suezským průplavem. Za svého klíčového spojence k zahájení operace „Mušketýr“ zvolili Izrael - na tajné schůzce v Paříži na počátku druhé říjnové dekády se fran-

Právě vojenské dobrodružství v Egyptě mělo určující vliv na rozhodování sovětských vůdců o postupu v Maďarsku.

couzský premiér Mollet (v jeho delegaci navíc byli ministr zahraničí Christian Pineau a ministr obrany Maurice Bourges - Maunour), britský ministr zahraničí Lloyd a izraelský premiér Ben Gurion (jeho doprovázeli ministr obrany Šimon Peres a náčelník štábu ozbrojených sil generál Moše Dajan) dohodli, že Izrael svým rychlým úderem výsadkových a obrněných vojsk zamaskuje cíl celé akce, aby se potom ve vhodnou dobu do věci vložili Britové a Francouzi „v zájmu pouhého oddělení válčících Egyptanů a Izraelců“. Mollet a Lloyd plně přistoupili na podmínku Ben Guriona, že hlavní síly izraelských vojsk vyrazí na Sinaj až poté, co francouzští a angličtí piloti zdecimují egyptské letectvo.

Nasazení

Šaronovy brigády

O pět dnů později, dne 29. října 1956, byl na Sinaji shozen výsadek 202. izraelské vý-

sadkové brigády pod velením plukovníka Ariela Šarona, jehož úkolem bylo ovládnout průsmyk Mitla a připravit celou tuto oblast pro nasazení a následný postup dalších izraelských vojsk. Zároveň s tím do bojů vstoupily dvě izraelské obrněné armády vyzbrojené americkými tanky Sherman a francouzskými tanky AMX - 13 a jedna pěší brigáda. Jejich úkolem bylo co nejrychleji se probít dále na západ, směrem k Suezskému průplavu.

Mimořádně bohatý na události byl následující den, tedy 30. říjen 1956. Na bojišti se do bitvy o průsmyk Mitla zapojili rovněž vojáci tří pěších izraelských brigád. A v odpoledních hodinách vyvrcholila diplomatická hra Francie a Velké Británie. Na jejich ministerstva zahraničí byli povoláni velvyslanci Egypta a Izraele a obdrželi nótu, která jejich zemím ukládala, aby

SSSR zmínil možnost napadení Anglie za použití vyhlazovacích zbraní a doslova varoval, že válka v Egyptě by mohla přerůst ve třetí světovou válku.

do dvanácti hodin stáhly všechny své vojenské jednotky do vzdálenosti 10 mil od Suezského průplavu. Strana, která by neuposlechla, se vystavovala hrozbě vojenského zásahu ze strany těchto dvou evropských států.

Francouzsko – britská nóta přišla za situace, kdy Šaronovi výsadkáři byli 100 km od průplavu, zatímco egyptští vojáci se nacházeli na svém území. Egypt se tak měl vzdát celého Sinajského poloostrova a vyslovit souhlas s obnovou cizí nadvlády v Suez. Ve skutečnosti tedy šlo o tak jednostranný nátlak, že tehdejší americký ministr zahraničí Dulles jej bez váhání označil za nejbrutálnější ultimátum v moderních dějinách.

Dne 31. 10. 1956 následoval letecký útok francouzských a britských strojů startujících z letadlových lodí, při nichž byly zcela zdemolovány egyptské vzdušné síly. V té chvíli již Francouzi a Britové měli na invazních

plavidlech soustředěny své výsadkové a mechanizované svazky. Téměř vše nasvědčovalo, že vojenská invaze bude rychlá a že přinese jednoznačný úspěch.

Izolace tří válčících zemí

Pak se ale zásadně změnila mezinárodněpolitická souvislosti. Nejprve přišla velmi odměřená reakce prezidenta Eisenhowera – ten připomněl, že USA nebyly ani konzultovány, ba ani informovány; vyjádřil jednoznačný nesouhlas a invazní akce označil za dílo omylu. Pak USA v OSN vystoupily s požadavkem, aby se izraelské jednotky stáhly zpět na své území, a aby nepřátelství bylo ukončeno. Francie a Velká Británie to však vetovaly a tak se krize dne 2. listopadu 1956 dostala na pořad jednání Valného shromáždění OSN. To ve své rezoluci č. 997 schválilo výzvu k ukončení bojů. Dalšího dne VS OSN dokonce začalo projednávat sestavu mírových sil OSN pro oblast Suezského průplavu.

Zcela zásadním zvratem se stala noc z 5. listopadu na 6. listopadu 1956, kdy SSSR předal diplomatickým zástupcům tří intervenčních států ultimátum, ve kterém pohrozil, že k obnově míru na Blízkém východě použije vojenskou sílu. SSSR v ní zmínil možnost napadení Anglie za použití vyhlazovacích zbraní a doslova varoval, že válka v Egyptě by mohla přerůst ve třetí světovou válku.

Tak se stalo něco zcela nečekaného a naprosto výjimečného: poprvé a také naposledy v dějinách studené války hegemon jednoho bezpečnostního společenství (SSSR) dvěma členskými státemi opačného společenství (Francii a Velké Británie, zakládajícím a klíčovým členským státem NATO) pohrozil, že pokud nezastaví své vojenské dobrodružství proti jeho novému (a jak se později ukázalo pouze dočasně) spojenci (Egyptu), použije proti nim svoji vojenskou sílu, včetně jaderných zbraní.

Mezinárodněpolitická izolace tří válčících zemí sílila každým dnem probíhajících

bojů a nakonec vyvrcholila dne 2. listopadu na mimořádném zasedání Valného shromáždění, které schválilo drtivou většinou (včetně USA!) text rezoluce č. 997, jež od-

Suezská krize soými důsledky zasadila tordou ránu dalším snahám o reformy v zemích sovětského bloku. Posílila stoupence tvrdé linie v Moskvě a jejich exponenty v jednotlivých satelitních zemích.

soudila útok proti Egyptu a tři intervenující státy musely své válečné akce zastavit, aniž by dosáhly svých cílů a byly nuceny z Egypta odejít.

V jejich pojetí vlastně šlo o vojenský zásah, pro jaký o necelých padesát let později Bushova vláda zavedla výraz „Regime Change Policy“ – tedy nasazení armády s cílem svrhnout v cizí zemi nepřátelské zřízení a nahradit jej jiným režimem. V roce 1956 se to však v důsledku tehdejšího mezinárodního uspořádání nepodařilo. Pro Británii i Francii „Operace Mušketýr“

skončila jako velká mezinárodní ostuda zaviněná neschopností tehdejších politiků zvážit základní mezinárodněpolitické souvislosti a vyhodnotit všechny hrozby a rizika. Proto se pro tuto neslavnou operaci vžil výraz vojenské dobrodružství.

Souběh s událostmi v Maďarsku

Suezská krize měla ještě nečekaný výsledek – ve stejné době, kdy Britové a Francouzi spolu s Izraelem zahájily úder na Egypt, vypukla revolta v Budapešti, která se pak rychle šířila po celém Maďarsku. Dnes spolehlivě víme, že tehdejší Chruščovovo vedení KSSS po určité době váhalo, jak dále postupovat. I když moskevské archivy ještě nebyly plně zpřístupněny, přesto se všeobecně předpokládá, že právě vojenské dobrodružství v Egyptě mělo určující vliv na rozhodování sovětských vůdců o postupu v Maďarsku.

Politbyro ÚV KSSS se maďarskými událostmi téměř bez ustání zabývalo již od 23. října. Několikrát se zvažo-

NABÍZÍME

Mezinárodní terorismus – nový nebo starý fenomén?

Devadesát let od sarajevského atentátu

*Petr Robežšek, Jan Eichler, Eduard Gombár
Miroslav Mareš, Jindřich Dejmek
Robert Kvaček, Ivan Šedivý*

Předmluva Václava Klause

č. 33/2004

cep
CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

CEP nabízí sborník číslo 33/2004 „**Mezinárodní terorismus – starý nebo nový fenomén?; Devadesát let od sarajevského atentátu**“, který shrnuje texty ze dvou seminářů konaných v roce 2004. Do sborníku přispěli **Petr Robežšek, Jan Eichler, Eduard Gombár, Miroslav Mareš, Jindřich Dejmek, Robert Kvaček, Ivan Šedivý**. Editorem sborníku je **Marek Loužek**. Předmluvu ke sborníku napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena 50 Kč, 90 stran.

**objednávky na www.cep.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cep.cz**

valo, zda sáhnout k represí nebo učinit ústupky vládě Imre Nagye, aby mohla konsolidovat situaci v zemi. V některých dnech se nevyučovalo ani stažení sovětských divízi z Budapešti nebo dokonce i z Maďarska vůbec. Zásadní zvrát ale nastal 31. října 1956, tedy v den, kdy britské a francouzské letouny zahájily bombardování egyptských leteckých základů.

Právě pod jejich vlivem začali Chruščov a jeho nejbližší spolupracovníci uvažovat čistě geostrategicky: ztratíme-li Egypt, nemůžeme si dovolit ztratit i Maďarsko. A tak pouhé čtyři dny po úderech francouzských a britských letadel na egyptské cíle sovětské tanky brutálně rozdrtily povstá-

V dramatickém podzimu 1956 se stalo, že co neprošlo Francouzům a Britům v Egyptě, to prošlo Sovětskému svazu v Maďarsku, v jeho sféře vlivu v době svého studené války.

ní v maďarském hlavním městě Budapešti. Jestliže úder odsoudily USA i OSN, proti sovětskému tvrdému postupu se na mezinárodní scéně v podstatě nikdo vážně nepostavil.

Paradoxní dopady

Souběh suezské krize a krvavého potlačení maďarského povstání měl tři důležité a přitom paradoxní dopady pro další vývoj světové politiky. První se významně promítl do dalšího vývoje sovětského bloku. Suezská krize svými důsledky zasadila tvrdou ránu dalším snahám o reformy v zemích sovětského bloku. Posílila stoupence tvrdé linie v Moskvě a jejich exponenty v jednotlivých satelitních zemích. Na několik dalších let přidusila emancipační touhy a zbrzdila reformní procesy v zemích nedávno vytvořené Varšavské smlouvy.

V historii samozřejmě nepatří žádné kdyby, ale přesto, jak by se asi vyvíjela situace v Maďarsku a v dalších satelitních zemích, kdyby se Britové a Francouzi nedopustili oně hrubé chyby v Egyptě?

Upevnilo by se tím postavení Nikity Chruščova, nebo by to naopak uspíšilo nástup Brežněvova politického retrokursu? Udržel by se např. Antonín Novotný až do roku 1968, nebo by musel odstoupit už dříve? Ale na tyto otázky už nikdy nedostaneme odpověď.

Druhý dopad byl velmi paradoxní a z pohledu Západu jednoznačně kontraproduktivní. V dramatickém podzimu 1956 se stalo, že co neprošlo Francouzům a Britům v Egyptě, to prošlo Sovětskému svazu v Maďarsku, v jeho sféře vlivu v době svého studené války. Navíc SSSR onu tvrdou nótu dvěma západoevropským zemím předal pouhý den po drastickém represivním zásahu v Budapešti. SSSR tedy naprosto nevybíravým způsobem upevnil své postavení a svůj určující vliv v rámci svého paktu, zatímco vliv Západu v oblasti Středního východu byl vážně narušen a oslaben.

Velmi výstižně to vyjádřil Henry Kissinger: „Sovětskému svazu se podařilo uchovat si své postavení ve východní Evropě, zatímco na Středním východě byl relativně oslaben vliv demokracií včetně Spojených států. Sovětský svaz si našel způsob, jak obejít zadržování.“ Vyústění suezské krize významně posílilo sebevědomí tehdejších sovětských vůdců, a tím předurčilo jejich chování do dalších let. Dramatické vyvrcholení této významné změny mělo přijít o šest let později na Kubě.

Za třetí, během suezské krize se znamenitě naplnilo poučení, které NATO vyvodilo z průběhu a výsledků korejské války – cílem není porazit protivníka, cílem je ovlivnit jeho rozhodování. Jenomže se to naplnilo ve zcela opačném gardu. A to je třetí a možná vůbec nejdůležitější paradox. Nikdo nebyl poražen, ale byl to SSSR, kdo zásadní způsobem ovlivnil rozhodování a jednání dvou zakládajících členských zemí NATO.

Kondominium hegemonů

Nejvážnějším záporným výsledkem celé suezské krize bylo vytvoření prostoru pro

sovětskou brutalitu v Budapešti. Pokud to však pomíne, můžeme říci, že suezská krize měla příznivý dopad na celkový systém mezinárodní bezpečnosti. Přestože vypukla pouhé tři roky po skončení korejské války, nevedla k aktivaci žádných základních rozhodnutí Lisabonského summitu NATO (1952), jež byl strategickou reflexí oně kruté korejské války.

Zcela nečekaným a také nepřekvapivějším výsledkem zásadního významu se stalo vytvoření neformálního kondominia hegemonů dvou antagonistických bezpečnostních společenství.

NATO během ní, a to ani po sovětské pohružce na adresu Velké Británie a Francie, neuplatnilo strategii hromadných úderů na sovětská města. USA nevytasily svůj meč (jaderné zbraně), evropské síly nemusely plnit úlohu štítu, neustupovaly k Rýnu ani k žádné jiné řece, nebyly nu-

ceny přecházet do protiofenzívy. Jednou větou shrnuto – nevypukla ani zničující celosvětová jaderná válka, ani žádná omezená válka na evropském válčišti. A to má obrovskou hodnotu.

Zcela nečekaným a také nepřekvapivějším výsledkem zásadního významu se stalo vytvoření neformálního kondominia hegemonů dvou antagonistických bezpečnostních společenství. Ti si i během dramatických událostí dokázali vyhodnotit, co vše bylo ve hře a nakonec se domluvili nad hlavami svých členských států.

Suezská krize tak na straně obou supervelmocí odhalila i novou dvojnácnost jejich vzájemných vztahů, že se totiž se studenou válkou nevyučuje ani případná věcná dohoda. A to byl nesporný přínos hlavních aktérů této vážné krize pro další vývoj mezinárodních bezpečnostních vztahů. Díky tomu studená válka překonala další kritický bod ve svém vývoji, ale do jejího skončení stále ještě zbývalo dlouhých 33 let. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 43/2005 „Šedesát let od konce druhé světové války“, do něhož přispěli **William J. Cabaniss, Linda Duffield, Alexej L. Fedotov a Michael Libal**. Doplnkové texty napsali čeští historici **Jindřich Dejmek, František Stellner, Radek Soběhart a Jan Němeček**. V příloze sborníku jsou uvedeny **projevy prezidenta ČR o konci druhé světové války**. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**. Editorem sborníku je **Marek Loužek**.

Cena 50 Kč, 108 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

Odešel Lord Harris

Jiří Brodský

zahraniční odbor Kanceláře prezidenta republiky

Ve čtvrtek 19. října 2006 zemřel Ralph (Lord) Harris, spoluzakladatel britského Institute of Economic Affairs, zastánce volného trhu, vytrvalý diskutér, který vždy zůstal oddaný konzervativním hodnotám, o které se zasazoval již v 50. letech, tedy v době, kdy nebyly vůbec samozřejmé, kdy byly ze všech stran zpochybňovány, a kdy nebyly – ani v jeho rodné Británii – většinou v blbě.

Anglický gentleman

Za celý měsíc by se Lord Harris dožil věku 82 let. Každý, kdo ho poznal osobně, si ho vždy vybaví coby prototyp anglického gentlemana, osobitého, kultivovaného, a přitom temperamentního, energického, s typickým knírkem, s dýmkou (a dvěma dalšími v kapse), s kloboukem, s vestou a s hůlkou.

Byl z generace lidí, kterých bohužel ubývá. Tvrdošijně a věčně vždy hovořil o problémech Británie i Evropy. Pevně zastával své názory, které vycházely z učení Friedricha von Hayeka. Věděl, jak destruuje koncept „sociálního státu“, vždy se zasazoval o větší svobodu jednotlivce, bojoval proti etatismu, dirigismu, regulaci, harmonizaci a polovičatým reformám. Byl z těch, kteří se nenechali odradit neúspěchem, a když se zdálo, že má všechny důvody slavit, neusnul na vavřínech.

I ve věku, kdy už mnoho lidí cítí, že toho v životě dokázali dost a zaslouží si trochu odpočinku, nepřestal číst, psát, nepřestal naslouchat a být otevřený novým myšlenkám. I v posledních dnech života se účastnil různých seminářů, konferencí a společenských událostí organizovaných institucemi, které spoluzakládal. Když před několika týdny vyšla kniha Andrew Robertse o historii anglicky mluvících národů, stál Lord Harris jako první ve frontě, aby si knihu koupil.

Ralph Harris se narodil 10. prosince 1924 v severním

Londýně, kde také vyrůstal. Vždy byl hrdý na to, že vyrůstal ve skromných poměrech. Studoval na gymnáziu v Tottenhamu, po válce vystudoval ekonomii na cambridgeské Queen's College a po studii přednášel politickou ekonomii na St Andrews University. Když mu bylo 27 let, bezúspěšně kandidoval do parlamentu za skotský volební obvod Kirkcaldy a o čtyři roky později za Edinburgh Central.

V roce 1956 se stal hlavním přispěvovatelem deníku Glasgow Herald a začal s Antony Fisherem – významným podnikatelem ze Sussexu a bývalým stíhacím pilotem – hovořit o vzniku think-tanku, který byl inspirován Hayekovou „Cestou do otroctví“. Nazvali jej Institute of Economic Affairs (IEA) a Ralph Harris se stal na úctyhodných třicet let jeho generálním ředitelem. Vždy rád vzpomínal na začátky IEA, říkával: „Bylo nám něco málo přes třicet. Nemysleli jsme si, že změníme svět, ale chtěli jsme rozdělat ohňostroj a čekat, co to udělá... Byla to báječná doba, spojnice jsme neměli nikde.“

Pryč s veřejným zájmem

Institute of Economic Affairs se od počátku své existence nesnažil přicházet s návrhy, které se ve své době právě zdály „politicky možné“. Přesto nebo právě proto se pod vedením Ralpha Harrise stal klíčovým think-tankem, který byl ideovou základem pro reformy zavedené Margaret Thatcherovou v osmdesátých letech. Po jejím drtivém vítězství ve volbách v roce 1979 byl vliv IEA

patrný napříč všemi vládními resorty. Protiinflační opatření, privatizace a daňové škrty, o kterých Ralph Harris a Arthur Seldon psali v 50. letech, kdy byly považovány za absurdní, se staly úspěšnou vládní politikou.

Ralph Harris se stal prvním doživotním členem Sněmovny lordů jmenovaným za vlády Margaret Thatcherové. Nikdy se netajil tím, že je obdivovatelem Margaret Thatcherové, jakkoli odmítal, že je thatcheristou. Kdykoliv měl pocit, že se Konzervativní strana odvrací od principů zastávaných IEA, nikdy nešetřil její kritikou.

Zůstal přispěvovatelem různých deníků, psal komentáře, články a dopisy do ekonomických příloh. Byl tajemníkem Mont Pelerinské společnosti, zakladatelem Centra pro výzkum (post-)komunistických ekonomik, stál za vznikem Buckinghamské univerzity, předsedal společnosti Times Newspapers Holdings. Napsal řadu knih, které byly stejně přímé jako jeho přípitek na obědích pořádaných IEA: „Pryč s veřejným zájmem“.

Lord Harris se celý život angažoval v boji proti socialistické ideologii, ať už vychá-

zela zpoza Železné opony, od politických soupeřů nebo ze snah vytvořit v Evropě superstát. Ve svých 65 letech se stal zakladatelem a předsedou tzv. Bruges Group, britského think-tanku, který je pojmenován podle slavného projevu Margaret Thatcherové, a jenž přistupoval k procesu evropské integrace kriticky.

Málo se o Lordu Harrisovi ví, že byl amatérským kouzelníkem, moc rád plaval v moři, na cesty s sebou vozil kapesní pepřenkou a pero ze slonoviny, kterým kdykoliv mohl potukat na skleničku a získat veškerou pozornost v sále. Měl ohromný smysl pro humor. O Hayekovi například říkal, že si ho nedokáže představit, jak pořádá piknik. A to, že s ním někteří vrstevníci ze Sněmovny lordů nemluvili, komentoval slovy: „A to ještě nejsem Thatcherová.“

Lord Harris nikdy humor neztratil, nikdy nezanevřel na přátele a své okolí, i přes bolestnou ztrátu svých dvou synů, nikdy intelektuálně nezhořkl. Jeho myšlenky by měly nadále znít v uších mnoha současných politikům a ekonomům. Za Lordem Harrisem bychom se měli ohlížet s vážností a úctou. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 42/2005 „Krach evropské ústavy“, do něhož přispěli **A. Coughlan, J. Rokita, M. Topolánek, V. Klaus, J. Weigl, M. Hanus, P. Kuchyňková, L. Petřík, O. Šrámek, J. Zahrádka, J. Brodský, P. Mach, M. Petřík** a **M. Loužek**. Předmluvu k publikaci napsal **V. Klaus**.

Cena: 50 Kč, 103 stran.

objednávky na www.cepin.cz

ZPRÁVY ZE SEMINÁŘŮ

Euro – dříve, nebo později?

V pondělí 16. října uspořádal CEP seminář na téma „Euro – dříve, nebo později?“. Na panelu, který moderoval kancléř **Jiří Weigl**, vystoupili poradkyně prezidenta republiky Stanislava Janáčková, hlavní ekonom České spořitelny Viktor Kotlán a viceguvernér ČNB Miroslav Singer.

Stanislava Janáčková kritizovala neuspokojivý stav veřejných financí v zemích Visegradu. ČR i Slovensko musely vstup posunout za rok 2010, Polsko počítá s rokem 2012 a Maďarsko s 2014. Smyslem maastrichtských kritérií byla fiskální disciplína; bohužel se však nedodrží. Pakt stability a růstu je mrtev. Eurozóna není optimální měnovou zónou, různé země eurozóny by potřebovaly odlišnou měnovou politiku. Euro přineslo zpomalení růstu – dlouhodobě kolem 2 %. Ja-

náčková varovala před zbrklým přijetím eura, které by zvýšilo inflaci v ČR.

Viktor Kotlán zdůraznil, že ČNB nesleduje pouze maastrichtská kritéria (pravidla klubu), nýbrž i svá vlastní kritéria. Česká ekonomika připomíná loď na rozbouraném moři. Přistoupení k ERM2 je však víceméně technická záležitost. Kotlánovi se nelíbí, že vstup do eurozóny neuspěl jako kotva pro fiskální reformy; nepodařilo se prosadit ani důchodovou reformu. EMU podle něj není na vyhnoutí. Maaastrichtská kritéria byla zvolena arbitrárně. Není klíčové, zda vstoupíme v roce 2010 nebo 2015, ale za jakých podmínek.

Miroslav Singer analyzoval načasování vstupu do eurozóny z pozice centrálního bankéře. Zdůraznil, že pro ČNB je ve strategii o přistoupení k eu-

rozóně cenová stabilita důležitější než ekonomický růst. Maaastrichtská kritéria původně vznikla pro úplně jiné země – střílelo se na jiný terč. Euro sníží volatilitu kurzu, ale může přispět ke strukturálnímu vzdalování. Otázka podle Singera nestojí, zda chceme euro dříve či později, nýbrž zda nám vůbec bude nabídnuto. Vyhodnocování kritérií se změnilo a pro přistupující země je velice přísné.

Miroslav Tuček kritizoval, že za vstup do eurozóny zaplatíme zvýšenou domácí inflací. Karel Dyba vyslovil pochybnosti nad tím, že přínosy ze vstupu do eurozóny bude zvýšení obchodu a podpora ekonomického růstu; to však zpochybňuje to smysl vstupu. Podle Mirona Tegze z FSV UK řídí makroekonomickou politiku dva volanty: měnový a rozpočtový; v EU je

však pouze jeden volant – euro, ale chybí druhý hráč – centrální vláda. Euro proto nemá šanci na dlouhodobou stabilitu.

Stanislava Janáčková v závěru varovala, že když budeme fiskálně rozhazovat, není vyloučena měnová krize. Náklady v podobě vyšší inflace budou vysoké. Prohloubení obchodních vztahů po vstupu do eurozóny není realističké. Viktor Kotlán na otázku, zda se eurozóna může někdy stát optimální měnovou zónou, odpověděl, že nikoli; záleží však, co je ještě udržitelné, byť suboptimální. Jinak k vyrovnávání cenových hladin dochází i bez eura v podobě posilování koruny. Miroslav Singer přirovnal Evropský systém centrálních bank k americkému FEDu. Připustil, že přínosy eura v čase klesají. ML

Proč si připomínat maďarské povstání 1956

CEP uspořádal v úterý 24. října 2006 seminář na téma „Proč si dnes připomínat maďarské povstání roku 1956“. Na panelu, který moderoval prezident **Václav Klaus**, vystoupili spisovatel Pavel Kohout, profesor Filozofické fakulty UK Vladimír Nálevka, bývalý ministr zahraničních věcí ČR Jaroslav Šedivý a ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Oldřich Tůma.

Pavel Kohout připomněl, že maďarská krvavá vzpoura měla dopad i na nás. Komunismus u nás po válce nezavedly bodáky ruských vojáků, ale svobodné volby. Život v komunismu nabízel buď doživotní kolaboraci, sebevraždu, nebo povstání. Maďarské povstání zahájilo dobu tání, začala 60. léta. Současně však ukázalo, že přes barikády cesta nevede. Maďarské události vyvolaly sebereflexi, dokonce i u komunistů. Reformní komunisté podle Kohouta nabídli „třetí cestu“ mezi divokým kapitalismem a reálným socialismem.

Vladimír Nálevka načrtl prehistorii podzimu 1956 od

léta 1953, kdy došlo k první krizi maďarského systému. Imre Nagy, který se stal předsedou vlády, byl stalinisty označen jako pravicový oportunist; zásadním odpůrcem systému však nebyl, tím spíše, že byl agentem NKVD. V roce 1956 proběhl sjezd KSSS. Kreml se snažil v Maďarsku předejít vyhození po vzoru Polska. Nálevka popsal průběh revolučních dnů – od studentských protestů až po velké shromáždění v Budapešti 23. října 1956.

Jaroslav Šedivý vsadil maďarské události do mezinárodního kontextu. Vysvětlil sovětskou politiku po smrti Stalina v březnu 1953. Chruščov zastavil stalinistické čistky, přestal s hledáním třídních nepřátel a rehabilitoval Tita. Chruščov však podcenil následky tohoto vývoje. Uznání hodnoty pluralismu v politickém systému a různých variant v přechodu k socialismu vyvolaly emancipační hnutí ve východním bloku, jehož projevem byly rok 1953 v NDR, rok 1956 v Maďarsku či 1968 v Československu.

Oldřich Tůma označil maďarské události v říjnu 1956 za fascinující. Najednou se rozpadly mocenské struktury státu. Nastal překotný a chaotický vývoj, kdy nejdříve posilovaly skupiny povstalců. Při prvním nájezdu 24. 10. do Budapešti Sověti nejdříve zážili neúspěch. Teprve v listopadu, kdy jim pomohl János Kádár, byla jejich ofenzíva úspěšná. Maďari podle Tůmy vnímají rok 1956 jako Češi rok 1938: západní velmoci jim nepřišly na pomoc. Americká administrativa ve skutečnosti nikdy neuvažovala o intervenci.

Jaromír Sedlák v diskusi upozornil na sjezd československých spisovatelů roku 1956 v Národním domě na Vinohradech, který nadšeně přivítal maďarské události. Spisovatel Jan Beneš upozornil na to, že zatímco on seděl ve vězení, Pavel Kohout vítal brigádu socialistické práce. Eva Irmanová z Historického ústavu AV ČR vyčíslila oběti lynče (visící na lucernách) v Budapešti na maximálně 35; „fašistická lúza vyvraž-

dující celé rodiny“ byla výmyslem komunistické propagandy. Dušan Tříška nastolil otázku, proč kádářizované Maďarsko mělo lepší vztah k emigrantům než normalizované Československo. Ředitel Maďarského kulturního centra v Praze György Varga poděkoval za uspořádání semináře.

Pavel Kohout v závěru prohlásil, že nebýt reformních komunistů, seděl by dnes ještě leckdo v kriminále. Vladimír Nálevka upozornil, že Antonín Novotný nabídl v roce 1956 do Budapešti československý dobrovolnický sbor. Tito zpočátku podporoval reformní hnutí v Maďarsku, ale jakmile se objevily územní požadavky vůči Vojvodině, obrátil a dal souhlas s intervencí. Jaroslav Šedivý vyslovil úlevu, že je tak hrozné období za námi. Podle Oldřicha Tůmy se Kádárov režim po letech tvrdých represí přeci jen snažil o kompromis se společností; měl proto uvolněnější vztah k emigraci než československá normalizace. ML

NEMÁM STRACH Z BUDOUCNOSTI

Václav Klaus

Téma dnešního odpoledního jednání konference, na kterou každoročně rád jezdím, pro mne zní až příliš katastroficky. Slova „Strach o existenci, o pracovní místa, o zdroje“ naznačují existenci vážných problémů. Teď by asi bylo na místě, aby každý z pozvaných řečníků posbíral všechny možné i nemožné varovné prognózy a blízkici se katastrofou barvitě představil. A aby hlavně představil sebe jako někoho, kdo vidí dále než ostatní. To by byl špatný přístup. Před patnácti lety jsem dokonce vydal knížku s názvem „Nemám rád katastrofické scénáře“. Týkalo se to sice převážně polemiky s varovnými prognózami ohledně nezvládnutelnosti problému transformace od komunismu ke svobodné společnosti a tržní ekonomice v naší zemi, ale koncepčně je to podobné.

Zbytečné obavy

Předesílám, že ani teď žádný strach necítím, že nemám strach z budoucnosti, a že jsem navíc přesvědčen, že pro strach není sebemenší důvod. Aktivistická nevíra v budoucnost je populistický postoj lidí, kteří si z katastrofických scénářů dělají povolaní. Nejprve vytvoří problém a pak nám k němu navrhnou „svá“ spásná řešení. Ta jsou vždy etastická a lidskou svobodu omezující.

Obtíž mám už se slovem strach (či obava). Čí je to strach? Jednotlivců? Obyčejných lidí? Vyvolených, kteří vidí dále než my ostatní? Společnosti jako celku? Nic z toho podle mého názoru nemá své opodstatnění.

První je postulovaný „strach o existenci“. Co mají autoři tohoto výroku na mysli? Opravdu se bojí o svou vlastní existenci? Nebo o existenci své země? Evropy? Lidstva?

V čem vidí ohrožení své existence? Jsem přesvědčen, že je člověk ve své existenci ohrožován jen a jen absencí svobody. A proto se ptám: máme právě teď – po skončení 20. století s jeho fašismem a komunismem – důvod předvídat výrazné ohrožení naší svobody?

To je vážná otázka. Totalitární hnutí minulosti považuji za minulost. Nebezpečí návratu fašismu či komunismu nevidím. Vidím však dvě jiná nebezpečí, z nichž jedno považuji za přeceňované a druhé za nedoceňované.

Oním přeceňovaným nebezpečím je podle mého názoru islamismus a s ním spojený údajný „střet civilizací“. Ten já nevidím. Vidím střet islamismu s modernizačními procesy a s důsledky nezadržitelně pokračující globalizace. Vidím střet agresivní verze této náboženské ideologie se zvnějšku vnucovaným hodnotovým systémem západního světa, k jehož spontánnímu přijetí islámské země dosud samy nedospěly. Jeho nejviditelnější projev – islámský terorismus, jakkoliv zločinný, odsouzeníhodný a nepřijatelný – je a zůstane zločinem, který může šokovat a zneklidňovat západní veřejnost, ale nikoliv reálně ohrozit existenci naší společnosti. V Evropě jsme si sami sobě způsobili problémy přijetím zcela mylné doktríny multikulturalismu a nechutí Evropanů – v důsledku velkorysých sociálních systémů – vykonávat určité, méně líbivé a méně kvalifikované práce a profese, což vede k rozsáhlé imigraci, která zaplňuje díky tomu vzniklou mezeru na trhu práce.

Aprioristické předsudky

Oním nedoceňovaným nebezpečím je postdemokracie a s ní spojené omezování lidské svobody, které přináší –

dnes v Evropě dominantní – postoj, který nazývám evropeismus (viz můj text „Co je to evropeismus?“, CEP 2006). Ten rozbíjí stát jako výlučnou a nenahraditelnou základnu politické demokracie a vytváří postdemokratické byrokratické struktury, které stále více předurčují a omezují naše životy.

O těchto věcech bychom měli vážně mluvit, a to bez všech aprioristických předpokladů (v záporném či kladném slova smyslu). Nastolení těchto otázek nesmí být umlčováno požadavky politické korektnosti.

Další věcí je „strach o pracovní místa“. Problém nezaměstnanosti v současné Evropě v žádném případě nepodceňuji a nebagatelizuji. Je to reálný problém s dalekosáhlými společenskými důsledky, ale jeho řešení vyžaduje správnou diagnózu příčin tohoto, bohužel trvalého jevu. Tato správná diagnóza by nás určitě nevedla k obhajobě protekcionismu vůči méně vyspělým zemím, ke stále se posilující rigiditě pracovního zákonodárství, k udržování paternalistického státu blahobytu, k téměř cechovním principům povinného členství v obchodních, hospodářských (a všech dalších) komorách, k spoustě dalších metod uzavírání trhu a blokáce ekonomické aktivity. Bojíme-li se ekonomického liberalismu, pro mne navždy spojeného s rakouskou školou ekonomické teorie, pak o pracovní místa můžeme strach mít. Jinak ne.

Strach o zdroje

Zbývá „strach o zdroje“. Již dvě stě let Evropu obchází strašidlo vyčerpanosti zdrojů, které svým vznikem dokonce o půl století předběhlo ono pověstné strašidlo komunismu. Malthusovy katastrofické scénáře, znovu a znovu oživané všemi možnými Římskými kluby a podobnými aktivistickými institucemi a hnutími, své opodstatnění nemají. Nesčíslněkrát již byly přesvědčivě vyvráceny.

Kolikrát jsme již údajně vy-

čerpali všechny zdroje surovin a kolikrát se ukázalo, že je jich k dispozici stále více? Kolikrát jsme marně vysvětlovali, že zdroje nejsou statickou veličinou, že nejsou – ač to naši environmenalisté stále tvrdí – fixně dané, že nejsou vyčerpatelné. Technický pokrok a lidská invence vedoucí k objevům nových zdrojů a k alternativnímu využívání zdrojů starých se v lidských dějinách zatím vždy ukázaly být rychlejší než používání zdrojů známých. To jsou ale tak banální tvrzení, že se je skoro stydím opakovat.

Podle časopisu *The Economist* (ze dne 24. června 2006) by zásoby ropy při dnešním objemu čerpání stačily v Saudské Arábii na 66 let, v Iránu na 93 let, v Iráku a Kuvajtu na více než 100 let, ve Sjednocených arabských emirátech na 97 let, ve Venezuele na 73 let atd., atd. Daleko nižší čísla jsou pro USA – 12 let, Rusko – 21 let atd., atd. Celkově by dnes známé zásoby při dnešní těžbě stačily na 41 let. To je daleko více, než se zdálo před třiceti lety.

Jsem ochoten zde uzavřít stejnou sázku, jakou uzavřel začátkem 80. let Julian Simon s harvardským profesorem Ehrlichem o tom, že za deset let nebude zásob surovin méně než dnes (přesně řečeno, on se vsadil, že ceny surovin budou za deset let nižší a nikoli vyšší, což předpokládali zastánci katastrofických scénářů). I v tomto případě si myslím, že stačí jen jediná věc: udržet systém svobodného trhu, soukromého vlastnictví a neregulovaných cen. Systém s těmito atributy si se zdroji poradí sám.

Nebojme se optimistických scénářů. Usilujme o svobodu a demokracii, které nám zaručí, aby bylo možné tyto názory hlásat a na nich založené postupy prosazovat.

Česká verze projevu předneseného na Evropském fóru v Alpbachu, Rakousko.

Uveřejněno v MF Dnes, 21. 8. 2006.